

Fetální alkoholový syndrom

Co to je fetální alkoholový syndrom (FAS)? Může příležitostné pití způsobit FAS? Mohou těhotné ženy s mírou konzumovat alkohol? Které společenské skupiny patří v otázce FAS mezi nejrizikovější? Lze FAS léčit?

Co to je FAS?

Fetální alkoholový syndrom je vážné zdravotní postižení s vážnými dopady na postiženého jedince i jeho rodinu a okolí. Ovšem - FAS lze na sto procent předejít. Způsobení fetálního syndromu dítěti si ani v nejmenším nezadá se zneužíváním.

Děti postižené FAS se rodí s menší porodní váhou než je obvyklé. Mimo to většinou trpí:

- deformacemi rukou (dlaní)
- deformovanými obličejovými rysy
- postižením kloubů a končetin
- poruchami pohybové koordinace
- specifickými poruchami učení
- poruchami paměti

U lidí trpících fetálním alkoholovým syndromem dochází často k mentálním poruchám, k problémům v učení, deviantnímu sexuálnímu chování, konfliktům se zákonem a problémům s drogami a alkoholem. Je u nich snížena schopnost sebeobsluhy, a je mezi nimi větší počet lidí bez domova.

Mohou těhotné ženy vůbec pít?

Existuje bezpečné množství alkoholu pro těhotnou ženu?

Národní gynekologicko - porodnická společnost USA nedávno zveřejnila rozsáhlý výzkum, kterého se účastnilo 400.000 žen, které během těhotenství konzumovaly alkohol. Při zkonsumovaném množství **pod** 4,5 dcl destilátu za týden se nevyskytl ani jeden případ dítěte postiženého FAS a nebyly objeveny ani žádné další nepříznivé následky.

Poslední výzkumy ukazují, že FAS se objevuje pouze mezi alkoholiky. Výsledky jasně dokázaly, že pokud matka nekonzumuje více jak jednu skleničku alkoholu denně, nehrozí dítěti žádné riziko.

Studie věnované mírné konzumaci alkoholu během těhotenství neodhalily žádné negativní dopady na plod. Z výzkumu vyplynulo, že jedna sklenička denně je bezpečným množstvím. Tento závěr by ale neměl být interpretován jako návod k pití v těhotenství.

Ke stejným závěrům došly i výzkumy realizované v Evropě. Sledování osmnáctiměsíčních dětí matek, které v těhotenství pily – byť dvě skleničky denně - ukázalo, že ani při tomto množství k poškození nedochází.

Nejnovější studie, kterých se zúčastnilo více jak 130 000 repondetek, které v těhotenství pily více jak dvě a méně než 14 skleniček alkoholu týdně ukazují, že toto množství riziko postižení plodu malformacemi ani FAS nezvyšuje.

Negativní dopady s sebou nese až větší množství zkonsumovaného alkoholu a s tím spojená vyšší hladina alkoholu v krvi. Ukazuje se tedy, že je bezpečnější *nepít* během těhotenství za den více než jednu skleničku.

Doporučení Národní gynekologicko - porodnické společnosti zní: „ženy by neměly konzumovat během těhotenství větší množství alkoholu, a omezit se na množství ne větší, než je jedna sklenička denně“

Tento závěr je v souladu se zjištěními Lékařského institutu a Národní akademie věd USA.

Národní gynekologicko - porodnická společnost říká, že „neexistuje důkaz, že by mělo příležitostné pití jakékoli negativní důsledky. Ženám, které během těhotenství alkohol nadužívají se rodí děti s menší porodní váhou s tělesnými a mentálními handicapy. Naproti tomu děti matek, které pily střídavě, nemají více problémů, než děti žen, které pily jen zřídka, či vůbec.“

Skupina specialistů Národní gynekologicko - porodnické společnosti zdůrazňuje, že „je velmi těžké určit množství konzumovaného alkoholu a jeho rozložení v čase, které by znamenalo nepochybné a bezprostřední riziko pro plod (...) Jedna ze studií ukázala, že děti žen, které pily příležitostně a s mírou (v rozmezí 1 až 45 skleniček alkoholu za měsíc) neměly více problémů, než děti žen, které pily jen velmi zřídka, nebo vůbec. Mezi počtem handicapovaných dětí narozených abstijnícím ženám a ženám, které příležitostně a s mírou pijí nebyl statisticky významný rozdíl.“

Organizace *Harvard Women's Health Watch* doporučuje těhotným ženám „nepít víc než jednu skleničku alkoholu za den. Větší množství může způsobit defekty a malformace plodu.“ Navrhují proto, aby těhotné ženy omezily konzumaci alkoholu na jednu skleničku denně. Zdůrazňují, že jedna sklenička znamená 3,3 l piva, 2 dcl vína, a „malý panák“ destilátu.

Samozřejmě alkohol může mít i způsobit je jemné, těžko odhalitelné ale nechtěné změny plodu. Proto je lépe, než bude známo víc aby těhotné ženy **zvolily bezpečí svého plodu a po dobu těhotenství abstinovaly.**

K hysterii, která prostupuje celospolečenskou debatu o FAS, není důvod. Mnoho lidí se domnívá, že FAS může způsobit jediná sklenička alkoholu. Pokud by toto byl pravda, většina populace ve většině zemí by v současnosti trpěla fetálním alkoholovým syndromem!

Některé ženy to dokonce hnaly tak daleko, že se bály používat na salát vinný ocet, ve strachu, že svému dítěti způsobí FAS. Je zjevné, že vinný ocet, ježto je octem, žádný alkohol neobsahuje.

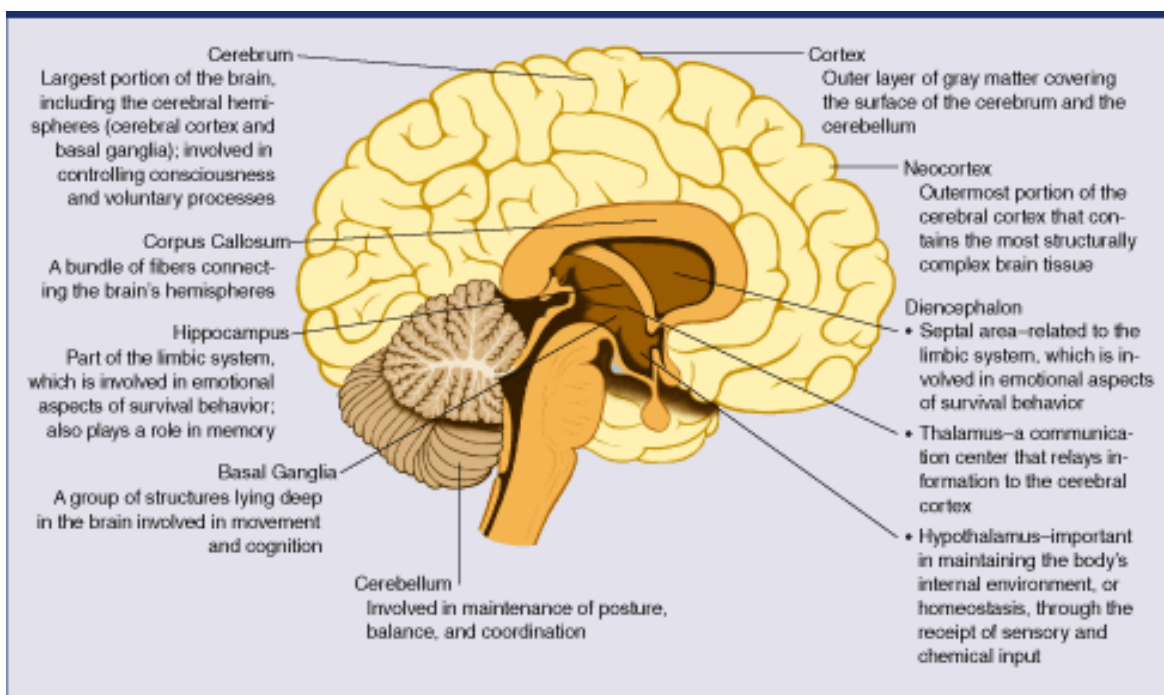
Ve skutečnosti neexistuje důkaz, že by umírněné pití, byť každodenní vedlo ke vzniku FAS. Navíc většina žen, které konzumují alkohol s mírou během těhotenství přestává pít úplně. Vážný problém vzniká, pokud jde o alkoholiky a těžké pijany, kteří i během těhotenství nejsou schopni množství zkonsumovaného alkoholu omezit.

Navíc, ženy, kterým se rodí děti postižené FAS kouří, často užívají ilegální drogy, jsou podvyživené a nedostává se jim přiměřené zdravotní péče během těhotenství.. Díky své závislosti jsou tyto ženy „imunní“ vůči osvětě a vzdělání. Dalším důvodem může být i fakt, že úroveň dosaženého vzdělání těchto lidí a jejich celkové sociální situace je nízká.

Tato sociální skupina by měla být tedy hlavním uživatelem služeb a intervence zaměřené na eliminaci výskytu FAS v populaci. Jde především o skupinu žen s nižším vzděláním, žijící mezi chudšími vrstvami společnosti. Oslovit tuto skupinu nebude ani levné, ani snadné, ale úspěch na tomto poli hraje klíčovou roli v redukci výskytu fetálního alkoholového syndromu ve společnosti.

Oblasti mozku, které mohou být poškozeny konzumací alkoholu v těhotenství

Ilustrace z časopisu *Journal Alcohol Health & Research World*.

Telencefalon:

Největší část mozku, tzv. koncový mozek. Zahrnuje mozkové hemisféry a bazální ganglia. Účastní se na kontrole volných procesů a na vědomí.

Corpus callosum (mozkový trámec):

Místo propojení pravé a levé hemisféry

Hippocampus:

Část limbického systému, která je zapojena do emočních a sebezáchovných procesů. Mimo to se účastní na paměti.

Bazální ganglia:

Struktury uložené v hloubce koncového mozku, podílejí se na motorice a koordinaci pohybů.

Cerebellum (mozeček):

Odpovědný za koordinaci volných a mimovolných pohybů, udržování rovnováhy. Motorické centrum, odehrává se zde příprava pro expresivní řečový projev.

Cortex (kůra):

Vnější vrstva šedé kůry mozkové. Asociační, motorická, senzitivní centra.

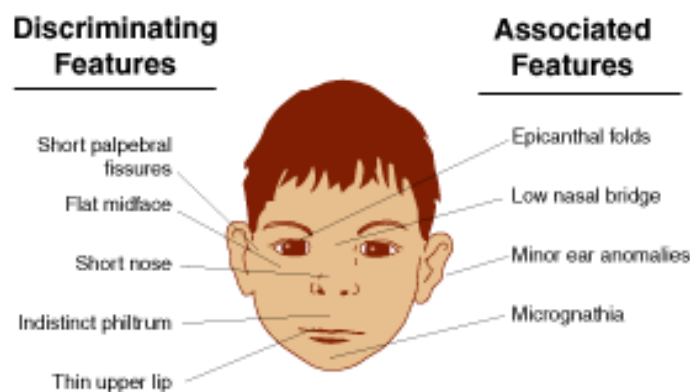
Diencephalon (střední mozek):

-septum: zapojeno do limbického systému, účast na emocích a sebezáchově

- thalamus: komunikační centrum, místo přepojování eferentních senzitivních drah, tzv. Brána vědomí.

- hypothalamus: role v udržování vnitřní homeostázy organismu, jeho součástí je hypofýza.

Ilustrace změn v obličeji na lebce spojených s FAS
Ilustrace z časopisu *Journal Alcohol Health & Research World*

Rozlišující rysy: - Úzký horní ret

- nerozlišené philtrum (žlábek od nosní přepážky k hornímu rtu)
- krátký nos
- ustupující lícní kosti
- krátká oční štěrba

Přidružené rysy: - epikantální vráska

- snížený kořen nosu
- abnormality v morfologii ucha
- mikrognacie, velmi malá dolní čelist

Zdroj: National Council on Alcoholism and Alcohol abuse, zpracoval: Matěj Černý